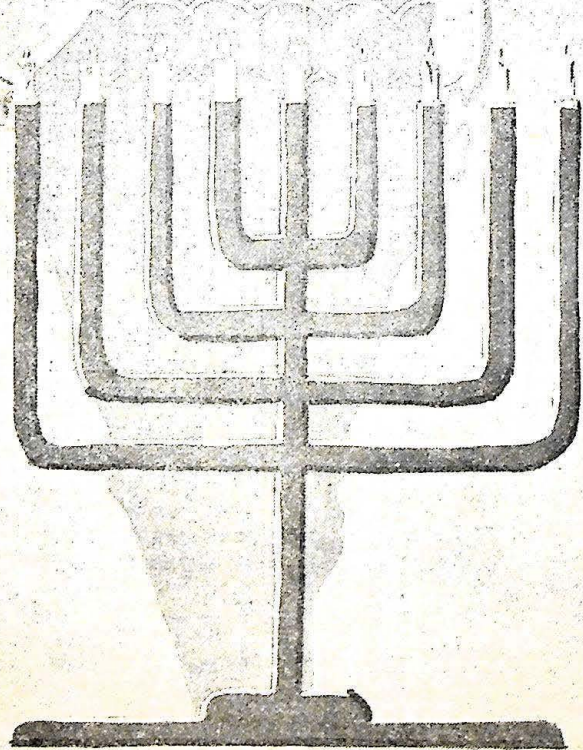
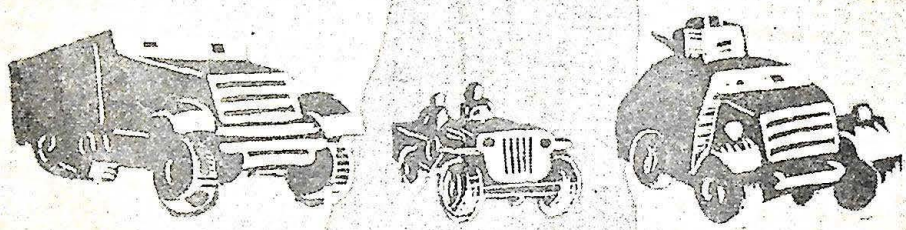

מורשת

בטאון בית-הכנסת בגדוד 79

79

מורשת

בטאון ביהכ"נ בגדוד פשיטה ממוכן 79. חטיבה 7

מוקדש לזכרם של חללי הגליל הי"ד.

מ ן ה ת ו כ ן :

המערכת	מורשת
יהודה עמיטל	ברכות דרכנו

בגליל במסע ובקרב

יוסף הגלילי	מסע שחרור הגליל
אריה עמידן	שיחת אטנות (שיר)
חיים כנר	הגליל שב לישראל
דוד אפיק	מחשבות יום קרב
יג"ר עצמאון	כנרת (שיר)
נדב אבישור	מכתב על הגליל
בנימין לב	לפני ההפוגה הראשונה

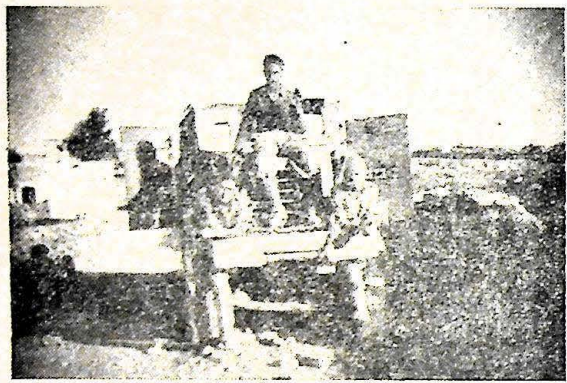
חללינו בגליל הי"ד

אבא יקותיאל	על קברות חללי הגליל
ג. שריבר	משה אמדו הי"ד
חזקיה ישראל	עזרא קונפינו הי"ד
אברהם ליסטן	מנחם שיבר הי"ד
יעקב רפפורט	חגי אמין כהן (סיפור)
אחד הרגמים	מערת הפילת מנחה
י. בן יהודית	אמהות
יגאל מירון	על ההתישבות בגליל העליון
משה גיגר	השפה העברית בכור המלחמה
משה רוזנברג	השרות הרפואי בגדוד
	תפילת שחר...

מבצר קדומים

נחמיה נרדימון	בית הכנסת בגדוד
לוקט ע"י יואל טלון	לקוטי מקורות
מ. עמית	מבעיות החיל הדתי
דן בן אחיקם	"כל נדרי" בחפירה"
שמעון עמיעז	אצלנו יותר חם (פליטון)
מנחם ג.	ממכתבו של חייל
מלים: הרב נריה	שיר הנצחון אשר לחטיבה
אמציה	ליום יומים (פומין)

הלכתיות, שלא הכרנו במשך שבתנו בגלות. ועלינו להרגיש, כי רבה היא הציפייה בין שורות החילים הרהיים לדעת התורה, שתגיד את דברה, דבר ברור ושלם. בפתרון הבעיות ההלכתיות העומדות בפני החיל הדתי הלוחם. לעתים קרו-בות נדמה לה שגם בשטח זה עובד הנו לגפשו ובודד הוא במצרכה. ויורשה להביע בהזדמנות זו את הקריאה הגדולה המתפרצת לעבר גדולי התורה מלכות אלפי חילים דתיים: דעו לכם, החייל הדתי טובל הנהו חרפת רעב. לא רעב ללחם ולא צמא למים, כי אם לשמוע את דבר ד'. הבו לנו את דבר ד'! מצפים הנהו ליום, בו תופיע דעת התורה באורה המלא והמקיף, ולא צו לצו לקו ועיר שם ועיר שם. ואנו מקוים שהרבנות הצבאית, שהוקמה לא מזמן, תהיה לפה לדעת התורה, שתצא מפי גדוליה.

ר' עקיבא ואנשיו

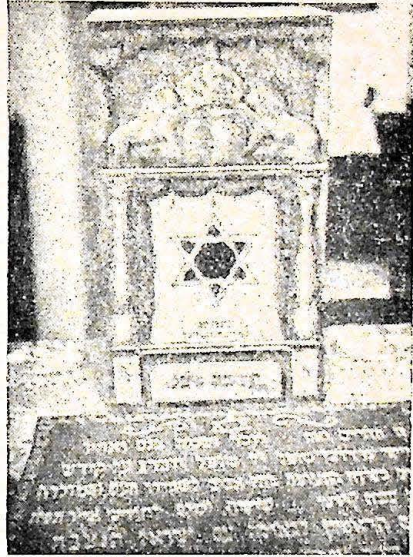
יש לציין, שבין הבעיות העומדות בפני החיל הדתי בעצת הקרב, רבות הן הבעיות שבמיוחד נפש בהן המפקד הקרבי הדתי, ומעשים בכל יום, שחילים דתיים נמנעים בגלל זה מלקבל עליהם תפקידי פקוד. יש להחלם נגד תופעה זו, ונדמה שהעצה היחידה היא הבאת דבר ההלכה הברורה בפני קהל צבור החילים הדתיים. בעיות אלו כוללות גם את הבעי-יות היומיומיות, שתנאי חזית מקשים על פתרונם, וגם את הבעיות הספציפיות, המתעוררות בקרב, וכדאי להזכיר את דות מהן. בראשונה ענין סכון נפשות חילים, שבעיקר נתקל בו מפקד קרבי. השאלה היא, מתי יכול הוא ומצווה לסכן את פקודיו ומתי עליו בעצמו להסתכן, וכן באסוף פצועים קיימת השאלה, מתי חייבים לאסוף פצוע או מתי מותר לסכן אנשים או להסתכן לשם כך, ומתי אסור אפילו להתנדב או לתת יד למתנדבים. ואתה השאלה המתעוררת גם באסוף גויות החללים, וכאן, כמובן, דרושה הגדרה אחרת מאשר בשאלה הקודמת. וכן לא נקבעה עדיין הלכה ברורה לשאלה: האם למען קדוש שם ישראל וכבודו, שהוא גם קדוש שם שמים, מותר לבחור באבוד לדעת ע"י עצמו או ע"י אחרים, כמו מקרה שאול ונחש כליו בהר הגלבע, בזמן שאין חשש של התעללות באכזריות ויסורים, ובענין זה, האם חזק אחד לכל הדרגות או רק מדרגה צבאית מסוימה ומעלה, שנפילתם בשבי כרוכה בהלול השם במדה יותר גדולה, שפתותנו לוח-שות תפלה, שלא ננאע לכך, אך על החיל היוצא לקרב להיות מוכן לכל ואסור שיהיה קים אצלו איוה הסוס שהוא באיוו שאלה שהיא, עליו לדעת לענות לעצמו תשובה מוחלטת על כל האפשרויות הקיימות. ראוייה לציון בעית זו והיו החללים והבאתם לקבר ישראל, אצלנו אין זה ענין של סנטימנטים או גמילת חסד חברית בלבד, זוהי אותה המצווה, שבקיומה צריך החיל הדתי בעיקר להשקיע יומה, מסירות וכבוד ראש. עלינו לזכור את הכלל ההלכתי, שסיפקא דאורייתא לחומרא, יש, על כן, להקפיד גם במקרים של ספיכות לקים חובת קבורה, אין להסתפק בזהויו גזעי של החלל, אלא מצוים אנו

והחגים, וגם כאן שומה עלינו לעצב את הדמות הזאת בצורה שתהיה בה משום השראת רוח קודש ומקור להתרוממות נפשית. דמות זאת צריכה להתבטא בכל השטחים בחיי ה-מחנה, בעית השבת צריכה לקבל את פתרונה המלא ולא פתרון סמלי פשרני. היא נוגעת בעניני אמונים, עבודות ומסדרים; בקיעת סדר יום מיוחד לשבת, שיכלול השכמה מאוחרת בלי התעמלות בוקר; צביון חגיגי לארוחות, שיקבע על ידי שולחנות ערוכים עם מפות ונרות, קדוש שירה בצווא, מאכלים חגיגיים וכו'. נדמה שתאן צורך להרגיש, שמן ההכרח הוא שחיל, השקוע בראשו ורובו בים האפור של חיי מחנה כל ימות השבוע, ירגיש ביום השביעי את השבת במלואה, השבת, שכל כך רב חלקה בעצוב דמות המשפחה היהודית, צריכה למצא את מקומה גם בעצוב משפחה הצבא העברי. אין לה דבר, שיכול לתרום כל כך הרבה לגבושם החברתי של הפלוגות והגדודים כמו מסיבות השבת והחגים. אך כאן דרושה גם עמידה על המשמר, שמסיבות אלו לא תהפכנה לערבים מוסיקליים עם להקות תזמורת, שהחילים הדתיים יצטרכו להנזר מהם. די עשירה היא המסורת הישראליית העתיקה, יצירת הדורות, משנצטרך להחליפה במיני "מסורות" חדשות, מעשה ידי "תרבותניקים" למיניהם. ואפניית היתה גישתנו הבעיית לבטיה זו בתוך הגדוד. ששה חדשים קים הגדוד ובחזרי האוכל אין זכר לשבת. הנך נכנס להדר אוכל ועינך לא תבחין בשום דבר המשנה לילה זה מכל הלילות. אותו תור, אותו האוכל, אותו הרעש, אותם השולחנות ואותו החפזון באכילה, רק אי שם באחד השולחנות פולחת את אורת החולין אנהת של חיל; האמן לי, אני שוכח אפילו מתי שבת. ורק אנהת תמימות אלה בבטוייהן השיגרתיים מכניסים את קומץ הקדושה בחלל אורת חולין זו. וגדול היה סבלו של החייל הדתי, לא בדמות שכזו היתה השבת משובצת בחימו על צבא ישראל, ומבלי לטכס עצה הרגשנו, כי הדרך לתקן המעוות לא מובילתנו דוקא לראיון עם הפקוד לשם דרישת שנויים ושפורים. דרכנו הובילתנו עם כלי אוכל ביד דרך התורים לפני אשבי המטב-חים ועם מנות ה"חול" פנינו לבית הכנסת. ועל יד שולחנות לבנים עם נרות דולקים קדשנו את השבת, כשם שקדשוהו חילו עם יהושע בן נון. במתי מספר התחלנו אך צבורנו גדל משבת לשבת, כה הגדלנו מדי שבת, והדבר הכה גלים שככות הרחבות של הגדוד, ובשלה הכרה הורגש הצורך לקדש את השבת ולהבדילה מן החול, עד שביום בהיר אחד הופיעה פקודה בפקודת יום, לפיה חייבים מפקדי הפלוגות לערוך ארוחות חגיגות בערבי שבתות, ואמנם התחילו הנס-יונות הראשונים, ואם כי עדיין לא נמצאה הדרך המתאימה הרצויה, יש לקוות שבקרוב ימצאה, ואמנם אין להעלים עין גם מן הקשיים המתעוררים במסגרת רחבה כמו פלוגה או גדוד. אין להשוות את צבור החללים, בני הגוונים השונים, לצבורנו בבית הכנסת המגובש למופת מבחינה חברתית, אך דוקא משום כך חשובה היא הפעולה בשטח זה, וברוכים היומים ויהי נועם ד' במעשה ידיהם.

ובדברנו על השבת יש להזכיר עוד בעיה חשובה, הק-יורה בה, ושאינו לולול בה כלל וכלל. והיא בעית האסירים בשבת. יש לזכור, שמצות שבת חלה גם על אסירים והתורה לא מפלה בין חיל חפשי לחיל אסיר. ולפי השקפת התורה אין כל הצדקה להחזיק חיל במאסר סגור בשבת בזמן שבלאו הכי עצור הוא במחנה, גם הרשעים בגיהינם, לפי אגדת חז"ל, שובתים הם בשבת. חושבני שעלינו להענין ולהכניס שנויים רדיקליים לפי רוחנו בהקשר ההגש של צבא ישראל, אפילו אם לא הורגלנו בהם בצבאות עמי העולם. בכל אופן עד שהדבר ימצא את פתרונה המלא, יש לאפשר לאסירים להשתתף בתפילות ומסיבות שבת בלי כל הגבלה. וממחנה לחזית, הרבה קשיים מתעוררים בגלל חוסר ידיעת הלכה ברורה, ובמיוחד מורגש דבר זה בתנאי חזית השונים לגמרי מתנאי "בית". וגם לוינו, בה, להרבה בעיות

להשקיע עמל מקסימלי בזהו אישי. ותצויין לשבח עמידתם של כמה חיילים התיים באחד הגדודים הקרובים, שהתעקשו נגד דעות מומחים לגבי זהותם של חילים שנפלו, והודות למסירותם המפליאה הובאו לקבורה, אחרי שבמיעים זהו החללים על ידי חבריהם.

ומכאן לטפול בגויות של האויב. ההכרה שכל אדם נברא בצלם אלקים מחייבת גם בשטח זה. וכדאי להזכיר את דברי הכתוב: "לא תלין נבלתו על העץ, כי קבור תקברנו ביום ההוא, כי קללת אלקים תלוי ולא תטמא את אדמתך", ופרשו חז"ל: כי צלם אלקים תלוי ובזיון הוא למלך בשעה שגוף האדם מתבזה. במלחמות בית דוד היו רגילים לקבר חללי האויב, כפי שמעיד הכתוב: "ויהי בהיות דוד את אדום, בעד לות יואב שר הצבא. לקבר את החללים" (מלכים א', י"א). ארון קודש נייד

„ישני ארונות היו, אחד שיוצא לקרב...“

(ירושלמי)

ובדוד נאמר גם במקום אחר: ויעש דוד שם בשונו מהכותו את ארם בגיא מלח (שמואל ב' ח'), וכך פרשו רבותינו: „שעל ידי זה שקבר את חללי אויביו עשה שם טוב לישראל, שהיו כולם מקלסין אותו, מלך חסיד הוא שקובר את הרוגיו“, השם שנעשה לו דוד בא. איפוא, לא מן הנצחון המפואר שנחל במלחמתו עם ארם, כי אם ממה שעשה בשונו מהכות את ארם. וגם נבנהאגות של אחרית הימים מסופר, כי ישראל יקברו את חללי מגוג אויביהם, ודבר זה יהיה להם לשם „וקברום בית ישראל... והיה להם לשם יום הכבדי נאום ד' אלקים“ (יחזקאל ל"ט).

וראוי לציון אחד מחברינו, שהצטין בטפולו בגויות ובהבאתן לקבורה, שזכה לקבל שכרו בעולם הזה, בבחינת שכר מצוה מצוה. ונתגלגלה זכות על ידו להציל נפש מישראל. מעשה באחד הכפרים הכבושים, ישעות אחדות אחרי הכבוש, שמצאו גוף ערום למחצה שוכב בין השיחים בצד הדרך, ולפי כל הסימנים החיצוניים של הגוף והמקום בו שכב, אי אפשר היה להעלות על הדעת מחשבה אחרת, אלא זאת, שגוית איוב עזובה היא. לאחד החברים התחשק לנסות את המקלע ולתקוע כדור ב„גויה“, אך החבר הנ"ל עכבו בכח מלעשות כן. אחר כך התברר, שאחד החברים העיפים הוא ששכב לנח באותו מקום מעמל הקרב.

הזכרנו את בעית חללי האויב ובכונה הננו פוסחים על הבעיה היותר חשובה והיא היחס אל האויב הנופל שבני. וכן בעית השלל וההתנהגות בקרב בכלל. רבות דובר על טהרת

הנשק העברי, אך הגיעה השעה להאיר את הבעיה הזאת גם מנקודת השקפתה של התורה. יש להסביר היטב את דעת התורה קצתן זה, כי טעויות רבות נפוצות בקרב לכן, והי נזכרות מתוך הסתכלות טטחית בתורה שבכתב מבלי להזקק לתורה שבעל פה. שהיא קשורה בה כנר בשלהבת. אך דבר זה אינו נתן ללבון יסודי במסגרת מאמר זה. ואי"ה עוד נח-זור אלינו.

ולבסוף יש להזכיר ענין אחד, שאנו דשים אותו בעקבינו בהיותנו בשהד. הוא קביעת יד מחוץ למחנה. תורתנו מצוה באחד ממצוותיה המפורשות בענין מחנה: „כי תצא מחנה על אויבך... ויד תהיה לך מחוץ למחנה“. אין שאלה זו קימת לגבי הבסיס, אשר בו נמצאים סדורים סניטריים קבועים, אך בהמצאנו בבסיס קרב, שבמחנה הלכתית הרי זה בגדר מחנה, ונהגת הזנחה פושעת לגבי חובה פשוטה ויסודית זו. דבר זה גורם סבל לחיל אנין הדעת וסבל נפשי נוסף לחיל הדתי הראאה בזה טטיה מצוה מפורשת בתורה, והדבר צריך לבוא על תקונו. כל השאלות האלה שעוררנו יוכלו למצוא במשך הזמן את פתרונן הרצוי במסגרת חוקת הנהגה הצבאי, אבל אין להסתפק בכך, כי בקיומה של המשימה הקדושה, שיהיה מחננו טהור, טהור מכל הבחינות, יש להשקיע שקידה רבה ורצון ויוזמה. וכאן טעיקר שטח פעולתו של החיל הדתי.

אמנם יש גם שטחי פעולה כאלה, שחוקה צבאית לא גור געת בהם וגם לא תגע בהם לעולם; והם חיי האהל והצריך בשעות הנחונות לחילים לעשות בהן כרצונם; וכמו כן כן בטווי ההוי הצבאי, שיד הפקוד לא מתערבת בהם. זהו כר נרחב לפעולות רבות מצדנו ומצד כל אלה הדוגלים ברעיון שעלינו להגיע לרמה אנושית וחברתית היאה לצבא עברי. אין להזכיר בזה פרטים ואף על פי כן ראוי להצביע על אי-אלו מקומות תורפה, כמו היחסים בין אדם לחברו, משחקי הקלפים, שיחות ובטויים שהם בכלל נכזל פה. היחס אל רכוש הצבא ושמירתו. דברים אלה לא יתוקנו על ידי פקודות. אין זה מספיק לאסור בפקודה משחקי קלפים בכסף זה גם אינו מועיל. יש צורך להבין את תנאי החיים במחנה ואת המסבות, בהם נדחף החיל למצוא פורקן לעצמו בשעשועים מפוקפקים. ומתוך הבנת הגורמים יש לחפש ולמצוא את התחליף הרצוי לאותה התפלות בה „הורגים“ חילים רבים את זמנם החפשי. ההתעוררות לתקון פני הדברים יכולה וצריכה לבוא מבפנים, מתוכנו.

תרומתנו אנו לשפור המצב יכולה להיות על ידי גבוש חברה למופת סביב בית הכנסת, חברה שלא יהיה בה כל רב. הן מבחינה מוסרית והבתרית והן מבחינה צבאית. כאן תוכל להתפתח פעולה תרבותית וענפה, שעורים קבועים בכל מקצועות היהדות, מסיבות, שיחות וברורים על נושאים שונים. בפתוחה של פעולה זו, הן בשטח הלמודים והן בבטויים אחרים של חיים חברתיים, יהיה משום תרומה חשובה לבעי יות הכאיבות שהזכרנו, וכן משום גורם שיעורר לפעולות דומות גם ביתר שכבות הגידול. בבחינת „קנאת סופרים תר-בה חכמה“, וברוכה תהיה גם קנאת אלה, הסובלים מתכביכים „בלתי דתיים“, שתביא בעקבותיה פעילות תרבותית וחברתית.

התכלית האחרת, הקשורה עם גבוש פעילות תרבותית אינטנסיבית בתוך חברתנו, היא כח המשיכה שבדבר זה לגבי הרבה חילים בודדים, שיתעוררו להצטרף לשורותינו ולהיות בין הבאים בשערי ד'. חילים אלה, שדתיותם מסתרת תחת מסוה הבושה, יוכלו להגמל בתוכנו ממדה זו, שאינה אלא מורשת הגלות, מימי ההתבוללות האמללה, בהם התבישו יהודים מסיימים ביהדותם ובקשו להדמות לפרץ כדי למצוא חן בעיניו. כן ישנם חילים רבים שהזכרנו וחיו בסביבות זרות ואין להם כל מושג ביהדות, וקליטתם בתוכנו היא הפגישה הראשונה שלהם עם חיי תורה יהודיים. הרושם, שפגישה ראשונה כזאת משאירה בנפש אדם, קובע הרבה, ולכן רבה היא האחריות המוטלת עלינו.

וכאן עלינו להזכיר יסוד גדול אחד מן היסודות, שעליהם מושתת מוסר התורה, והוא הכרת הערך של היחיד מישראל. האדם נברא יחידי. „...ולפיכך כל אדם חייב לומר בשבילי נברא העולם“ (סנהדרין פ"ד משנה ה'). יסוד זה צריך לתפוש מקום נכבד בהכרתו של החיל הדתי במערכה. ביחוד גדולה היא הסכנה להכרת ערך אישיותו של הפרט בתוך הצבא, מקום בו השתרשה הדעה המשובשת, שהחיל הבודד אינו אלא מספר, שאפשר גם בלעדיו. כי בעקבות דעה זו נוצרת מצד אחד אצל החיל אותה ההרגשה הנפסדת, שהנצחון יוכל לבוא גם בלי אותו המספר בן ארבע הספרות, שבמקרה נתן לו; ומצד שני — הרבה דרישות ובקשות אישיות, שיש להן ערך חשוב וקו בע בחיי היחיד או המשפחה, נרמסות ברגל גאוה של השגרה הצבאית. יש להתריע על תופעה הרת סכנות זו בעוד מועד והדברים אמורים בזה גם לתשומת לבם של המוסדות הגבוהים של צבא ההגנה לישראל.

ובאחרונה, מלים אחדות על מחננו אנו, שבמה זו רוצה להיות בטאונו. אין אנו מתימרים, כי הכל כשורה אצלנו,

ולכן רחוקים אנו מלהתעלם ממומי עצמנו. ואמנם לא מעט טפלנו בצותא בכל פגם מוסרי או צבאי, שנתגלה אצל חבר מחברינו, מתוך מגמה לתקן כל מעוות ופגם. יש לציין, כי ברכה רבה גנוזה בברורים משותפים כאלה, והיו גם מקרים שמפקדים פנו לעזרתנו להשפיע לטובה על חבר שגלה נטיה שלילית בענינים צבאיים שונים. ומבשרנו חזינו, כי החיים הדתיים והחברתיים מתוך כתלי בית הכנסת היו בעזרנו בשמירת הרמה המוסרית.

זכות גדולה היא לדורנו, אשר זכה שבימיו הולך ומתגשם חזון הדורות. מדינת ישראל קמה ותהי לעובדה חיה. בנים שבים לגבולם והגבולות שבים לבעליהם וזכות משנה היא לנו. חילי ישראל, שזכינו להיות בין המושיעים בהר ציון ובמו עינינו ראינו את נפלאות צור ישראל, ההולך לפנינו בקרב. נשמע, איפוא, לקול הצו האלקי, שיצא מפי הכובש הראשון של אדמת מורשה זו: „ויאמר יהושע אל העם התקדשו, כי מחר יעשה ה' בכם נפלאות“.

יחודה עמיטל